

بررسی تفاوت‌های جنسیتی در مهارت‌های زبانی دانش‌آموزان پایه اول ابتدایی

فریده حمیدی^۱، مجید ابراهیم دماوندی^۲، یاسین رستمی^۳

چکیده

هدف اصلی پژوهش حاضر بررسی تفاوت‌های جنسی در رشد زبان و مهارت‌های آن در میان دانش‌آموزان پایه اول ابتدایی شهرستان مریوان است. بدین منظور، ۲۶۰ نفر (۱۴۰ نفر پسر و ۱۲۰ نفر دختر) از دانش‌آموزان پایه اول ابتدایی، که در سال تحصیلی ۱۳۸۹-۱۳۹۰ مشغول به تحصیل بودند، به روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای و خوشه‌ای چندمرحله‌ای انتخاب شدند. ابزار تحقیق، آزمون رشد زبان Told-p-3 برای سنجش رشد زبان و مهارت‌های آن بود که شامل شش خرده‌مقیاس اصلی و سه خرده‌مقیاس فرعی است. داده‌ها با استفاده از آزمون t گروه‌های مستقل تحلیل شدند. یافته‌ها نشان داد بین مهارت‌های گوش کردن، صحبت کردن، معنائشناسی، و نحو تفاوت معناداری در دختران و پسران وجود دارد. اما بین مهارت سازماندهی گفتار در دختران و پسران تفاوت معناداری وجود ندارد. به این معنی که دختران در مهارت‌های گوش کردن، صحبت کردن، معنائشناسی، و نحو رشد بیشتری دارند، اما در مهارت سازماندهی کردن، دختران و پسران تقریباً همانند یکدیگر عمل می‌کنند و تفاوتی بین آن‌ها وجود ندارد ($P \leq 0.01$).

کلیدواژگان

دانش‌آموز پایه اول ابتدایی، رشد زبان، مهارت‌های زبان.

مقدمه

همه موجودات زنده در طول حیات خود همواره با مشکلاتی مواجه می‌شوند که ناگزیرند برای آن‌ها راه‌حلی پیدا کنند. همچنین، نیازهایی دارند که باید برآورده شوند. آن‌ها، به‌منظور رفع نیازها و حل مشکلاتشان، ناچارند با هم‌نوعان خود ارتباط برقرار کنند و از این رهگذر

fhamidi@srttu.edu

ons20@yahoo.com

yasnr80@yahoo.com

۱. استادیار روانشناسی، گروه علوم تربیتی، دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی

۲. استادیار گروه علوم تربیتی دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی

۳. کارشناس ارشد روانشناسی تربیتی، دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی

تاریخ دریافت: ۱۳۹۱/۱۱/۲۷، تاریخ پذیرش: ۱۳۹۱/۱۰/۳۰

پایه‌های زندگی اجتماعی خود را نیز هموار می‌نمایند. انسان، به دلیل دستگاه صوتی پیشرفته‌اش، از راه زبان رابطه برقرار می‌کند. بشر، از طریق گفتار، خواسته‌ها و افکار و احساسات دیگران را می‌فهمد و افکار و خواسته‌های خود را منتقل می‌کند. پس، زبان یک عامل ارتباط اجتماعی برای انسان به‌شمار می‌رود.

زبان کنش پیچیده‌ای است که بیان و ادراک حالات عاطفی، مفاهیم، و افکار را به وسیله علائم صوتی یا تصویری میسر می‌سازد. به عبارت دیگر، زبان از نظام سازمان‌یافته نمادهایی تشکیل شده است که انسان‌ها برای بیان و دریافت معنا به کار می‌برند و مستلزم یک نظام قواعد و تبلور این نظام به صورت رفتارهای عینی گفتاری و نوشتاری است [۶].

مطالعات روانشناسان نشان می‌دهد که رشد زبان و گفتار یکی از جنبه‌های اصلی رشد در انسان محسوب می‌شود. زبان ذاتاً وسیله‌ای برای بیان تعداد نامحدود و نامعینی از معانی است که از طریق نظامی محدود صورت می‌گیرد [۱۲]. از این طریق است که کودکان کنترل می‌شوند و کنترل کردن دیگران را یاد می‌گیرند. برقراری ارتباط با دیگران و تبادل افکار از بارزترین کارکردهای زبان است. اما زبان کارکردهای دیگری همچون درک جامعه و فرهنگ، کمک به برقراری و تداوم روابط اجتماعی، طبقه‌بندی مقوله‌های زبانی، و کمک به استدلال را دارد [۱۰]. کول^۱ ادعان می‌دارد که اگرچه کودکان مهارت گوش کردن و صحبت کردن را کمتر از طریق آموزش رسمی فرامی‌گیرند، سرانجام با ارتباط متقابل و تعامل با دیگران در محیطی برانگیزاننده است که می‌توانند درک کنند و ساختار زبان مادری خود را بیاموزند و مورد استفاده قرار دهند [۹].

زبان تحت تأثیر عوامل متعددی چون عوامل زیستی و محیطی رشد می‌کند. اما تأثیر هر یک از این عوامل در رشد زبان یکسان نیست. از عوامل محیطی مهم مؤثر در رشد زبان، خانواده، مدرسه، و همسالان و رسانه‌هاست [۱]. دختران و پسران در خانواده و مدرسه و با گروه همسالان به روش‌های کاملاً متفاوتی با یکدیگر ارتباط برقرار می‌کنند. آن‌ها از زبان برای اهداف متفاوتی استفاده می‌کنند. درحقیقت، دلیل تفاوت گفتاری دختران و پسران بیشتر در حیطه فرهنگ و جامعه است؛ فرهنگی که در آن سطح انتظارات از پسر و دختر متفاوت است و از آن‌ها انتظار می‌رود رفتارهای گوناگون و متناسب با جنسیت خود داشته باشند. دختران و پسران در دنیایی متفاوت از کلمات و عبارات رشد می‌کنند و به شیوه‌هایی کاملاً متفاوت با دوستان خود صحبت می‌کنند. تحقیق حاضر به دنبال بررسی این نکته است که آیا دختران و پسران در فراگیری زبان گفتاری و مؤلفه‌های آن باهم تفاوت دارند؟

نظریات و مطالعاتی وجود دارد که همگی به چگونگی یادگیری و اکتساب زبان و

تفاوت‌های جنسیتی در آن اشاره دارد. از جمله این نظریات می‌توان به نظریه اسکینر^۱ اشاره کرد که معتقد است کودک از طریق تقلید و تقویت زبان را فرامی‌گیرد [۸]. همچنین از این دیدگاه، تأیید یا عدم تأیید پدر و مادر و اطرافیان یا مربی نیز عامل مهمی در تقویت یادگیری زبان محسوب می‌شود [۷]. نظریه پرداز دیگری چون چامسکی^۲ معتقد است که کودک توانایی زبانی ارثی خاصی را به عنوان بخشی از ذهن خود داراست که دستور زبان‌های طبیعی از جمله زبان محیط او را مشخص می‌سازد و از این رو به او امکان می‌دهد زبان را فراگیرد [۱۱]. همچنین، کودک هنگام یادگیری زبان، به‌طور طبیعی، به یک سلسله اصول همگانی واقف است و نیازی به یادگیری مجدد آن‌ها ندارد و کافی است پارامترهای مربوط به زبان مورد نظر را بیاموزد [۲].

به عقیده پیاژه^۳ نیز کودک زبان را از طریق جذب و انطباق یاد می‌گیرد و رشد زبان بستگی به رشد تفکر و شناخت کودک از جهان دارد [۳]. هریک از این نظریه‌ها جنبه‌های مهمی از یادگیری زبان را مورد توجه قرار داده‌اند. علاوه بر این نظریات، برخی مطالعات نیز بر اساس نظریه‌های یادگیری زبان به نتایج مفیدی در زمینه رشد زبان و تفاوت‌های جنسیتی در آن دست یافته است. مانند تحقیق هوف^۴ (۲۰۰۶) که نشان می‌دهد مدرسه، والدین، خانواده، همسالان، تلویزیون، و گفتار مراقبت‌کننده از عواملی هستند که موجب افزایش دامنه لغات کودک و در نتیجه رشد زبان وی می‌شود [۱۸].

در تحقیقی که اکانر و استاگنیتی^۵ (۲۰۱۱) بر کودکان ۵ تا ۸ ساله انجام داده‌اند، دریافتند که بازی و مهارت‌های اجتماعی که کودکان هنگام بازی دارند باعث بهبود مهارت‌های زبانی آن‌ها می‌شود [۲۰]. دیکنسون^۶ (۲۰۰۱) هم نشان داد که تعامل شاگردان با معلم و والدینشان، بازی کردن با کودکان دیگر، صحبت کردن با آن‌ها، و کتابخوانی برای آن‌ها توسط معلمان و والدین از جمله عوامل مؤثر در رشد و اکتساب زبان کودکان محسوب می‌شود [۱۶].

در تحقیقی که بورمن و همکاران^۷ (۲۰۰۸) درباره تفاوت‌های جنسیتی در زبان انجام دادند، دریافتند که فعالیت دوسویه در بخش تحتانی قدامی مغز و فعالیت در شکنج دوکی شکل چپ مغز در دختران بیشتر از پسران است و فعالیت در بخش تحتانی قدامی چپ و ناحیه

-
1. Skinner
  2. Chomsky
  3. Piaget
  4. Hoff
  5. O'Connor & Stagnitti
  6. Dekinson
  7. Burman et all

دوکی شکل دختران به دقت و صحت زبان‌شناختی مرتبط است [۱۵]. آندونوسکا- تراکوستا^۱ (۲۰۱۰) نشان داد همه کلمه‌هایی که کودک در حال حاضر به کار می‌برد به یک‌باره پدید نیامده‌اند، بلکه در مراحل مختلف سنی ظاهر شده‌اند و اسم‌ها اولین گروه و فعل‌ها دومین گروه از کلماتی هستند که در گفتار فرد خیلی زود ظاهر می‌شوند [۱۳]. تحقیقات والتاین^۲ (۲۰۰۹) نیز مشخص کرد که تفاوت‌های اولیه در اکتساب زبان برتری ناچیزی را برای دختران نشان می‌دهد، اما این به تدریج ناپدید می‌شود [۲۲]. بورچینال^۳ (۲۰۰۴) نیز توجه به کودکان، رفتار اجتماعی با آن‌ها، صحبت کردن، و ارتباط کلامی زیاد با کودکان را از عوامل رشد مهارت زبانی کودکان برشمرد [۱۴]. پاینه و لین^۴ (۲۰۱۱) ثابت کردند که دختران به طور معنی‌داری در درک و فهم زبان بهتر از پسرانند [۲۱] و فیش و رینولدز^۵ (۲۰۱۰) دریافتند که مهارت‌های زبان در دختران بهتر از پسران و در دختران با وضعیت اقتصادی- اجتماعی بالاتر بیش از دختران با وضعیت اقتصادی- اجتماعی پایین‌تر رشد می‌یابد [۱۷].

کلان- دلیوس^۶ (۱۹۸۱) نشان داد که تفاوت‌های جنسیتی در اکتساب زبان وجود دارد، اما این تفاوت‌ها در همه حوزه‌های اکتساب زبان مورد انتظار نیست و به احتمال زیاد فقط در مؤلفه‌های معناشناسی و کاربردشناسی وجود دارد [۱۹]. تعدادی از مطالعات داخلی نیز به بررسی چگونگی اکتساب و یادگیری زبان پرداخته‌اند. از جمله می‌توان به تحقیق جلیزی (۱۳۸۹) اشاره کرد که نشان داد زبان گفتاری در دانش‌آموزانی که دوره پیش‌دبستانی را گذرانده‌اند از آن‌هایی که این دوره را نگذرانده‌اند رشد بیشتری دارد. همچنین، در این تحقیق، تفاوت معناداری بین دختران و پسران از لحاظ رشد زبان مشاهده نشده است [۴]. عارفی (۱۳۸۲) نیز دریافت میانگین کلماتی که کودکان طبقه متوسط اجتماعی- اقتصادی به کار برده‌اند بالاتر از میانگین کلمات کودکان طبقه پایین است. همچنین میانگین تعداد کلمات دختران دوزبانه بیش از پسران است [۷].

با توجه به نظریات و یافته‌های پژوهشی فوق، هدف پژوهش حاضر بررسی رشد زبان و تفاوت‌های جنسیتی در زبان و مؤلفه‌های آن است. از این‌رو، پژوهش حاضر به دنبال پاسخ به سؤالات ذیل است:

- آیا بین رشد زبان دختران و پسران تفاوت معناداری وجود دارد؟

- بین مهارت‌های گوش کردن، صحبت کردن، سازماندهی کردن، معناشناسی، و نحو در

دختران و پسران چه تفاوتی وجود دارد؟

-
1. Andonovska -Trajkovska
  2. Wallintin
  3. Burchinal
  4. Payne & Lynn
  5. Fish & Reynolds
  6. Klann-Delius

روش تحقیق

جامعه آماری و نمونه

روش تحقیق حاضر توصیفی و از نوع علی مقایسه‌ای است. جامعه آماری شامل کلیه دانش‌آموزان پایه اول شهرستان مریوان است که در سال تحصیلی ۱۳۸۹-۱۳۹۰ مشغول به تحصیل بودند. نمونه مورد تحقیق شامل ۲۶۰ نفر (۱۴۰ پسر و ۱۲۰ دختر) از دانش‌آموزان پایه اول است که به روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای و خوشه‌ای چندمرحله‌ای انتخاب شدند.

ابزارهای پژوهش

آزمون رشد زبان Told-p-3^۱ از آزمون‌های جامع در زمینه سنجش رشد زبانی و مبتنی بر یک مدل دوبعدی است که در یک بعد آن نظام‌های زبان‌شناختی با مؤلفه‌های گوش کردن، سازماندهی کردن، و صحبت کردن و در بعد دیگرش مختصات زبان‌شناختی با مؤلفه‌های معناسازی، نحو، و واج‌شناسی قرار دارد. این آزمون برای کودکان ۴ تا ۸ سال به کار می‌رود که شامل سه خرده‌آزمون (شش خرده‌آزمون اصلی و سه خرده‌آزمون تکمیلی) است. خرده‌آزمون‌های اصلی که باید به ترتیب و پشت سر هم اجرا شود شامل واژگان تصویری، واژگان ربطی، واژگان شفاهی، درک دستوری، تقلید جمله، و تکمیل دستوری است. خرده‌آزمون‌های فرعی شامل تمایزگذاری کلمه، تحلیل واجی، و تولید کلمه است.

نسخه اولیه این آزمون در سال ۱۹۷۷ توسط نیوکامر و هامیل^۲ برای ارزیابی رشد زبان کودکان انگلیسی‌زبان ۴ تا ۸ ساله آمریکا تنظیم و در ایران توسط حسن‌زاده و مینایی (۱۳۷۹) در پژوهشکده آموزش و پرورش استثنایی تهران هنجاریابی شده است [۵].

در رابطه با پایایی این آزمون، که با استفاده از روش آزمون-بازآزمون به دست آمده است، ضرایب همبستگی برای هریک از خرده‌آزمون‌ها، به ترتیبی که در بالا گفته شد، ۰/۷۸، ۰/۷۸، ۰/۸۵، ۰/۸۲، ۰/۸۶ و ۰/۸۵ محاسبه شده است. در رابطه با روایی آزمون، ضرایب همبستگی بین چند خرده‌آزمون این آزمون و آزمون‌های ملاک به‌عمل آمده می‌توان به ضرایب ۰/۷۱، ۰/۵۷، ۰/۴۲ و ۰/۷۰ اشاره کرد [۱۹].

1. Test of Language Development-Primary -Third Edition
2. Newcomer and Hammil

جدول ۱. مدل دوبعدی آزمون رشد زبان

نظام زبان شناختی			مختصات زبان شناختی
گوش کردن	سازماندهی کردن	صحبت کردن	
واژگان تصویری	واژگان ربطی	واژگان شفاهی	معناشناسی
درک دستوری	تقلید جمله	تکمیل دستوری	نحو
تمایزگذاری کلمه	تحلیل واجی	تولید کلمه	واج شناسی

روش تحلیل داده‌ها

پس از انتخاب نمونه، آزمون رشد Told-p-3 روی کلیه آزمودنی‌ها اجرا و نمره‌گذاری شد. با استفاده از آمارهای توصیفی (فراوانی، میانگین، انحراف معیار، و واریانس) و استنباطی (آزمون t گروه‌های مستقل) و با بهره‌گیری از نرم‌افزار Spss 17 داده‌ها تجزیه و تحلیل شدند.

نتایج

در این قسمت، ابتدا آمارهای توصیفی مربوط به دختران و پسران و سپس نتایج بررسی فرضیه‌های پژوهش ارائه شده است.

جدول ۲ جنسیت پاسخگویان را نشان می‌دهند. اعداد جدول بیانگر این است که از کل ۲۶۰ نفر نمونه آماری لحاظ‌شده در این پژوهش، تعداد ۱۲۰ نفر از پاسخگویان دختر و ۱۴۰ نفر پسر بوده است. به عبارت دیگر، ۴۶٫۲ درصد افراد نمونه آماری این پژوهش به دختران و ۵۳٫۸ درصد از این افراد به پسران اختصاص داشته است؛ یعنی، تعداد پسران در این تحقیق بیشتر از دختران است.

جدول ۲. توزیع فراوانی بر حسب جنسیت

آمار		جنسیت
فراوانی	درصد	
۱۲۰	۴۶٫۲	دختر
۱۴۰	۵۳٫۸	پسر
۲۶۰	۱۰۰	جمع

جدول ۳ میانگین و انحراف معیار و واریانس دختران و پسران را در متغیر رشد زبان نشان می‌دهد. طبق این جدول، میانگین به‌دست‌آمده از مجموع خرده‌آزمون‌های رشد زبان در میان دختران (۱۴۳/۴۵) بیشتر از پسران (۱۳۷/۶۳) است که با توجه به تفاوت قابل ملاحظه بین میانگین‌ها مشخص است که رشد زبانی در دختران تا حدودی بیشتر از پسران است. اما پراکندگی و واریانس در میان داده‌های مربوط به پسران بیشتر از دختران است (پسران ۳۲۵/۹۰ و دختران ۲۵۰/۱۸).

جدول ۳. آمارهای توصیفی مربوط به متغیر رشد زبان در دو گروه دختر و پسر

جنسیت	تعداد	میانگین	میانه	مد	انحراف استاندارد	خطای استاندارد	واریانس
پسر	۱۴۰	۱۳۷/۶۳	۱۴۴	۱۴۵	۱۸/۰۵	۱/۵۲	۳۲۵/۹۰
دختر	۱۲۰	۱۴۳/۴۵	۱۴۵	۱۵۱	۱۵/۸۱	۱/۴۴	۲۵۰/۱۸

جدول ۴ نتایج آزمون t مستقل برای بررسی تفاوت رشد زبان دانش‌آموزان به تفکیک جنسیت را نشان می‌دهد. با توجه به این جدول، چون مقدار t به‌دست‌آمده در سطح ۰/۰۱ معنادار است، پس بین رشد زبان دانش‌آموزان به تفکیک جنسیت تفاوت معناداری وجود دارد.

جدول ۴. نتایج آزمون تفاوت میانگین‌ها (-test) به تفکیک جنسیت در رشد زبان

جنسیت	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	درجات آزادی	t	Sig
پسر	۱۴۰	۱۳۷/۶۳	۱۸/۰۵	۲۵۸	۲/۷۴**	۰/۰۰۷
دختر	۱۲۰	۱۴۳/۴۵	۱۵/۸۱	۲۵۷/۸۷	۲/۷۷	۰/۰۰۶

**P<۰/۰۱

جدول ۵ آمارهای توصیفی مؤلفه‌های رشد زبان را در دختران و پسران نشان می‌دهد. بر اساس این جدول، تفاوت معناداری در دختران و پسران در هریک از مؤلفه‌ها وجود دارد؛ به‌طوری‌که در هریک از مؤلفه‌های گوش کردن، صحبت کردن، سازماندهی کردن، معنائشناسی، و نحو، میانگین به دست آمده از مجموع گویه‌های هر مؤلفه در دختران بیشتر از پسران است. گوش کردن (پسران ۴۵/۳۴ و دختران ۴۷/۴۲)، صحبت کردن (پسران ۴۱/۸۶ و دختران ۴۴/۱۵)، سازماندهی کردن (پسران ۵۰/۴۳ و دختران ۵۱/۹)، معنائشناسی (پسران ۷۰/۹۶ و دختران ۷۳/۲۱)، و نحو (پسران ۶۶/۶۷ و دختران ۷۰/۲۴). اما میزان واریانس و پراکندگی در همه مؤلفه‌ها، به‌جز معنائشناسی، در پسران بیشتر از دختران است.

جدول ۵. آمارهای توصیفی مؤلفه‌های رشد زبان در دختران و پسران

مؤلفه	جنسیت	میانگین	انحراف استاندارد	خطای استاندارد	واریانس
گوش کردن	دختر	۴۷٫۴۲	۵٫۶۲	۰٫۵۱	۳۱٫۶۶
	پسر	۴۵٫۳۴	۵٫۷۹	۰٫۴۹	۳۳٫۵۸
صحبت کردن	دختر	۴۴٫۱۵	۶٫۸۱	۰٫۶۲	۴۶٫۴۵
	پسر	۴۱٫۸۶	۷٫۰۷	۰٫۵۹	۵۰٫۱
سازماندهی کردن	دختر	۵۱٫۸۸	۵٫۹۰	۰٫۵۳	۳۴٫۸۶
	پسر	۵۰٫۴۳	۷٫۸۷	۰٫۶۶	۶۱٫۹۹
معناشناسی	دختر	۷۳٫۲۱	۸٫۵۴	۰٫۷۸	۷۳٫۰۲
	پسر	۷۰٫۹۶	۸٫۱۷	۰٫۶۹	۶۶٫۷۵
نحو	دختر	۷۰٫۲۴	۸٫۹۹	۰٫۸۲	۸۰٫۹۶
	پسر	۶۶٫۶۷	۱۱٫۴۰	۰٫۹۶	۱۳۰٫۲

جدول ۶. نتایج آزمون تفاوت میانگین (t-test) در مؤلفه‌های رشد زبان به تفکیک جنسیت

مهارت‌ها	آزمون لوین		درجات آزادی	t	Sig
	sig	F			
گوش کردن	۰٫۰۰۲	۰٫۹۶۱	۲۵۸	۲٫۹۱۵**	۰٫۰۰۴
صحبت کردن	۰٫۰۱۷	۰٫۸۹۷	۲۵۸	۲٫۶۴۹	۰٫۰۰۹
سازماندهی کردن	۴٫۳۱۹	۰٫۰۳۹	۲۵۸	۱٫۶۶۳	۰٫۰۹۸
معناشناسی	۱٫۵۸۶	۰٫۲۰۹	۲۵۸	۲٫۱۶۸**	۰٫۰۳۱
نحو	۲٫۱۳۶	۰٫۱۴۵	۲۵۸	۲٫۷۶۸**	۰٫۰۰۶

**P<۰٫۰۱

جدول ۶ تفاوت مهارت‌های رشد زبان دانش‌آموزان را به تفکیک جنسیت نشان می‌دهد. براساس این جداول، چون مقدار t به‌دست‌آمده برای مؤلفه‌های گوش کردن، صحبت کردن، معناشناسی، و نحو در سطح $0/01$ معنادار است، بنابراین بین مهارت‌های زبانی دختران و پسران سال اول ابتدایی در پژوهش حاضر تفاوت معناداری وجود دارد و این تفاوت حاکی از آن است که دختران در مؤلفه‌های گوش کردن، صحبت کردن، معناشناسی، و نحو تا حدودی بهتر از پسران عمل می‌کنند. میانگین‌های به‌دست‌آمده برای دختران و پسران در این مؤلفه‌ها نیز بیانگر وجود این تفاوت است. اما چون مقدار t به‌دست‌آمده برای مؤلفه سازماندهی کردن در سطح $0/01$ معنادار نیست، پس بین مؤلفه سازماندهی به تفکیک جنسیت تفاوت معناداری وجود ندارد؛ یعنی، دختران و پسران تا حدودی در این مؤلفه‌ها همانند یکدیگر عمل می‌کنند. میانگین‌های به‌دست‌آمده برای دختران و پسران در مؤلفه سازماندهی کردن هم مؤید این مطلب است (دختران = $50/43$ و پسران = $51/88$).

نتیجه‌گیری

هدف پژوهش حاضر بررسی تفاوت‌های جنسیتی در اکتساب زبان و مؤلفه‌های گوش کردن، صحبت کردن، سازماندهی کردن، معناشناسی، و نحو است. در فرضیه اول این تحقیق پیش‌بینی شده بود که بین رشد زبان برای گروه‌های مستقل (دختران و پسران) تفاوت معناداری وجود دارد. نتایج حاصل از آزمون رشد و اکتساب زبان دختران و پسران نشان داد که دختران نسبت به پسران رشد بیشتری در زبان نشان داده‌اند. این یافته با نتایج تحقیق بورمن و همکاران (۲۰۰۸)، والنتاین (۲۰۰۹)، پاینه و لین (۲۰۱۱)، فیش و رینولدز (۲۰۱۰)، کلان-دلیوس (۱۹۸۱)، و عارفی (۱۳۸۲) همسویی دارد، اما با پژوهش جلیزی (۱۳۸۹) و سبزه (۱۳۸۸) همخوانی ندارد که یافته‌اند بین دختران و پسران از لحاظ رشد زبان گفتاری تفاوت معناداری وجود ندارد. این ناهمخوانی ممکن است به دلیل تفاوت‌های فرهنگی میان جامعه آماری این تحقیق و تحقیق جلیزی و سبزه باشد.

در فرضیه دوم، پیش‌بینی شده بود که بین مهارت‌های گوش کردن، صحبت کردن، سازماندهی کردن، و معناشناسی نیز تفاوت وجود دارد. نتایج حاصل از آزمون t نشان داد که بین مهارت‌های گوش کردن، صحبت کردن، معناشناسی و نحو تفاوت معناداری در دختران و پسران وجود دارد، اما بین مهارت سازماندهی گفتار در دختران و پسران تفاوت معناداری وجود ندارد. به این معنی که دختران در مهارت‌های گوش کردن، صحبت کردن، معناشناسی، و نحو رشد بیشتری دارند، اما در مهارت سازماندهی کردن، دختران و پسران تقریباً همانند یکدیگر عمل می‌کنند و تفاوتی بین آن‌ها وجود ندارد. این یافته با یافته‌های پاینه و لین (۲۰۱۱)، فیش و رینولدز (۲۰۱۰)، و کلان دلیوس (۱۹۸۱) نیز همخوانی دارد.

تفاوت‌های زبان‌شناختی بین دو جنس را می‌توان با توجه به دو محور زیست‌شناختی و اجتماعی تبیین کرد. یکی از تبیین‌های زیست‌شناختی به رشدیافتگی فیزیولوژیکی سریع‌تر دختران استناد می‌کند. وجود تفاوت ژنتیکی در سطح ساختار آناتومیکی مغز نیز یکی دیگر از تبیین‌هایی است که به رشد سریع‌تر دختران اشاره دارد. عوامل هورمونی نیز از راه تأثیر بر ساختار مغزی فرد، به‌طور غیرمستقیم، بر کارآمدی زبان‌شناختی دختران اثر می‌کنند [۶].

تفاوت‌های زبان‌شناختی بین دو جنس بر اساس فرضیه‌های اجتماعی-ارتباطی نیز تبیین شده است که بر حسب متداول‌ترین این فرضیه‌ها، کارآمدی زبان‌شناختی برتر دختران را می‌توان ناشی از واکنش‌های اجتماعی بیشتر آن‌ها در برابر محرک‌های کلامی دانست. این واکنش‌ها که می‌توانند به صورت لبخند، صوتی‌سازی، و... باشند، احتمال مکالمه با دیگری را افزایش می‌دهند و فعالیت زبان‌شناختی را تسهیل می‌کنند. برخی از محققان هم عقیده دارند که دختران، قبل از سه‌ماهگی، پیام‌های لفظی بیشتری از مادرانشان دریافت می‌کنند و اگر چنین بازخوردهای مادرانه‌ای در خلال دوره خردسالی ادامه یابد، به برتری زبان‌شناختی دختران منجر می‌شود [۶].

اصولاً دختران علاقه بیشتری به حرف‌زدن دارند و کنجکاو‌ی بیشتری دارند تا درباره چیزها یاد بگیرند. بنابراین آن‌ها تمایل زیادی به سؤال کردن دارند. آنان اغلب میل دارند سؤالات کوتاه بیشتری بپرسند و هدف آنان این است که شریک خود را وارد گفت‌وگو کنند که این گفت‌وگوها به تداوم ارتباط و گفت‌وشنودها منجر می‌شود. آن‌ها با پرسیدن معنا و مفهوم واژه‌ها و کاربرد صحیح کلمات و جملات مقدمات برقراری ارتباط با بزرگ‌تران را فراهم می‌کنند که این باعث افزایش گنجینه لغات و تلفظ صحیح کلمات در آن‌ها می‌شود. به همراه این کنجکاو‌ی‌ها، بزرگ‌ترها نیز آن‌ها را تشویق و تقویت می‌کنند تا بیشتر به چنین فعالیتی بپردازند؛ در نتیجه، آن‌ها از لحاظ زبانی رشد بیشتری پیدا می‌کنند.

منابع

- [۱] استرنبرگ، رابرت (۱۳۸۷). *روانشناسی شناختی*. ترجمه سیدکمال خرازی و الهه حجازی، تهران: سمت.
- [۲] اعظمی، محمود؛ جعفری، علیرضا (۱۳۸۶). «نقش بازی در پیشرفت تحصیلی (زبان‌آموزی) کودکان پایه سوم ابتدایی شهر تهران»، *فصلنامه علوم رفتاری*، ص ۳۰-۳۹.
- [۳] ای برک، لورا (۱۳۸۶). *روانشناسی رشد*، ج ۱، ترجمه یحیی سیدمحمدی. تهران: ارسباران.
- [۴] جلیزی، عاشور (۱۳۸۹). «تأثیر فعالیت‌های زبان‌آموزی دوره پیش‌دستانی بر رشد زبان گفتاری دانش‌آموزان پایه اول شهرستان شوش»، *پایان‌نامه کارشناسی ارشد*، دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی.

- [۵] حسن‌زاده، سعید؛ مینایی، اصغر (۱۳۷۹). «انطباق و هنجاریابی آزمون زبان تهرانی»، فصلنامه پژوهش در حیطه کودکان استثنایی، س ۱، ش ۱، ص ۳۵-۵۱.
- [۶] دادستان، پریخ (۱۳۸۷). *اختلال‌های زبان روش‌های تشخیص و بازپروری*. تهران: سمت.
- [۷] عارفی، مرضیه (۱۳۸۲). «بررسی مهارت‌های زبانی- شناختی کودکان دوزبانه با زمینه‌های اقتصادی- فرهنگی متفاوت، فصلنامه نوآوری‌های آموزشی، س ۲، ش ۶، ص ۵۷-۶۸.
- [۸] علیزاده، صونا (۱۳۸۲). «مقایسه سطوح عملکرد کودکان دوزبانه و تک‌زبانه ناحیه یک آموزش و پرورش ارومیه در تکالیف‌شناختی ویژه در دوره هوش عملیاتی در سه پایه ۱، ۳ و ۵ ابتدایی»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، تهران.
- [۹] کول، ونتیا (۱۳۸۰). *برنامه آموزش و پرورش در دوره پیش‌دبستان*، ترجمه فرخنده مفیدی، چ ۵، تهران: سمت.
- [۱۰] ماسن، هنری؛ پاول و همکاران (۱۳۸۰). *رشد و شخصیت کودک*، ترجمه مهشید یاسایی، تهران: امیرکبیر.
- [۱۱] مشکوه‌الدینی، مهدی (۱۳۸۰). «رشد زبان و فرضیه‌های زبان‌آموزی کودک»، مجله دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه تهران، ش ۱۵۸ و ۱۵۹، ص ۲۶۳-۲۸۶.
- [۱۲] مفیدی، فرخنده؛ سبزه، بتول (۱۳۸۸). «تأثیر فعالیت‌های زبان‌آموزی دوره پیش‌دبستانی بر رشد زبان گفتاری دانش‌آموزان پایه اول دوره ابتدایی»، فصلنامه مطالعات برنامه درسی، س ۳، ش ۱۰، ص ۱۳۰-۱۵۳.
- [13] Andonovska- Trajkovska, D. (2010). Language development of a 1 to 2 years old child in Macedonian context, *Procedia Social and Behavioral Sciences* 2 3094-3098.
- [14] Burchinal, Margaret (2004). Maternal depression linked with social and language development, school readiness. www.nichd.org
- [15] Burman, Douglas D. Tali Bitan; James R. Booth (2008). Sex differences in neural processing of Language among children. *Neuropsychology*, 46, 1349-1362.
- [16] Dikenson, David K. (2001). Beginning literacy with language. www.Brookes.com
- [17] Fish, M & Reynolds, M. (2010). Language skills in low-SES rural Appalachian children: Kindergarten to middle childhood. *Journal of Applied Developmental Psychology*. (31). 238-248. www.ScienceDirect.com
- [18] Hoff, Erika (2006). How social contexts support and shape language development. *Developmental Review*. (26). 55-88. www.elsevier.com.
- [19] Klann-Delius, G. (1981). Sex and language acquisition - Is there any influence? *Journal of Pragmatics*. (5). 1-25.
- [20] O'Connor, C. & Stagnitti, K. (2011). Play, behavior, language and social skills: The comparison of a play and a non-play intervention within a specialist school setting. *Research in Developmental Disabilities*.(32). 1205-1211

- [21] Payne, T. w & Lynn, R. (2011). Sex differences in second language comprehension. *Personality and Individual Differences*. (50). 434-436
- [22] Wallentin, M. (2009). Putative sex differences in verbal abilities and language cortex: A critical review. *Brain and Language*, 108, 175-183.